Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 27ης Μαΐου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Επείγουσα προδικαστική διαδικασία — Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις — Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Άρθρα 50 και 52 — Αρχή "ne bis in idem" — Σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν — Άρθρο 54 — Έννοιες "ποινή που έχει ήδη εκτιθεί" και "ποινή που εκτίεται"»

Στην υπόθεση C-129/14 PPU,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Oberlandesgericht Nürnberg (Γερμανία), με απόφαση της 19ης Μαρτίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Μαρτίου 2014, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά

Zoran Spasic,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, L. Bay Larsen, M. Safjan, C. G. Fernlund, προέδρους τμήματος, A. Ó Caoimh, C. Toader (εισηγήτρια), D. Šváby, E. Jarašiūnas, S. Rodin και F. Biltgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen

γραμματέας: I. Illéssy, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου με ημερομηνία 19 Μαρτίου 2014, το οποίο περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Μαρτίου 2014, να εκδικαστεί η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την επείγουσα διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου,

έχοντας υπόψη την απόφαση του τρίτου τμήματος του Δικαστηρίου της 31ης Μαρτίου 2014 περί αποδοχής του αιτήματος αυτού,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 28ης Απριλίου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο Z. Spasic, εκπροσωπούμενος από τον A. Schwarzer, Rechtsanwalt,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Henze και την J. Kemper,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Colas και F. X. Bréchot,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον L. Ventrella, avvocato dello Stato,

— το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τις P. Plaza και Z. Kupčová,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους W. Bogensberger και R. Troosters,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά, αφενός, την ερμηνεία του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, που υπογράφηκε στο Σένγκεν στις 19 Ιουνίου 1990 και τέθηκε σε ισχύ στις 26 Μαρτίου 1995 (ΕΕ 2000, L 239, σ. 19, στο εξής: σύμβαση εφαρμογής), άρθρο το οποίο αφορά την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem, και, αφετέρου, το συμβατό της διατάξεως αυτής με το άρθρο 50 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας που κινήθηκε στη Γερμανία κατά του Z. Spasic λόγω απάτης που διέπραξε στην Ιταλία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο Χάρτης

3 Το άρθρο 50 του Χάρτη επιγράφεται «Δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη» και περιλαμβάνεται στον τίτλο VI «Δικαιοσύνη». Το άρθρο αυτό έχει ως εξής:

«Κανείς δεν διώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικασθεί εντός της Ένωσης με οριστική απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με τον νόμο.»

4 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ, τα δικαιώματα, οι ελευθερίες και οι αρχές του Χάρτη ερμηνεύονται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του Τίτλου VII του Χάρτη που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του και λαμβανομένων δεόντως υπόψη των επεξηγήσεων οι οποίες αναφέρονται στον Χάρτη και στις οποίες μνημονεύονται οι πηγές των εν λόγω διατάξεων.

5 Το άρθρο 52 του Χάρτη, το οποίο επιγράφεται «Εμβέλεια [...] των δικαιωμάτων και των αρχών» και περιλαμβάνεται στον τίτλο VII «Γενικές διατάξεις που διέπουν την ερμηνεία και την εφαρμογή του Χάρτη», ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί

επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

[...]

3. Στον βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.

[...]

7. Τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους τις επεξηγήσεις οι οποίες έχουν εκπονηθεί με σκοπό την παροχή κατευθύνσεων για την ερμηνεία του παρόντος Χάρτη.»

6 Οι επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17, στο εξής: επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη) διευκρινίζουν, όσον αφορά το άρθρο 50 του Χάρτη, ότι ο κανόνας ne bis in idem ισχύει όχι μόνο εντός της δικαιοδοσίας ενός και του αυτού κράτους, αλλά επίσης μεταξύ των δικαιοδοσιών διαφόρων κρατών μελών, πράγμα το οποίο αντιστοιχεί στο κεκτημένο του δικαίου της Ένωσης. Εξάλλου, οι επεξηγήσεις στο προαναφερθέν άρθρο 50 αναφέρονται ρητώς στα άρθρα 54 έως 58 της συμβάσεως εφαρμογής, διευκρινίζοντας ότι οι πολύ εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες τα εν λόγω άρθρα επιτρέπουν στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από τον κανόνα ne bis in idem καλύπτονται από την οριζόντια διάταξη του άρθρου 52, παράγραφος 1, σχετικά με τους περιορισμούς.

Η σύμβαση εφαρμογής

7 Η σύμβαση εφαρμογής συνήφθη προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή της Συμφωνίας μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, η οποία υπογράφηκε στο Σένγκεν στις 14 Ιουνίου 1985 (ΕΕ 2000, L 239, σ. 13).

8 Το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 3, φέρει τον τίτλο «Εφαρμογή της αρχής ne bis in idem». Το άρθρο αυτό προβλέπει τα εξής:

«Όποιος καταδικάσθηκε αμετάκλητα από ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν μπορεί να διωχθεί από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, υπό τον όρον όμως ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή έχει ήδη εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλομένου μέρους που επέβαλε την καταδίκη.»

Το πρωτόκολλο για την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν στο πλαίσιο της Ένωσης

9 Η σύμβαση εφαρμογής ενσωματώθηκε στο δίκαιο της Ένωσης με το πρωτόκολλο για την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο προσαρτήθηκε, με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΕ 1997, C 340, σ. 93, στο εξής: πρωτόκολλο του Σένγκεν), ως «κεκτημένο του Σένγκεν», όπως αυτό ορίζεται στο παράρτημα του εν λόγω πρωτοκόλλου. Το πρωτόκολλο αυτό παρέσχε τη δυνατότητα σε δεκατρία κράτη μέλη να θεσπίσουν μεταξύ τους στενότερη συνεργασία στον τομέα που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κεκτημένου του Σένγκεν.

10 Κατά το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου του Σένγκεν, η Ιταλική Δημοκρατία κατέστη εν τω μεταξύ συμβαλλόμενο κράτος στη σύμβαση εφαρμογής.

11 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω πρωτοκόλλου έχει ως εξής:

«[...]

Το Συμβούλιο [της Ευρωπαϊκής Ένωσης] [...] καθορίζει, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των Συνθηκών, τη νομική βάση για κάθε διάταξη ή απόφαση που συνιστούν το κεκτημένο του Σένγκεν.

Όσον αφορά τέτοιες διατάξεις και αποφάσεις και σύμφωνα με τον καθορισμό της νομικής βάσης [από το Συμβούλιο], το Δικαστήριο [της Ευρωπαϊκής Ένωσης] ασκεί τις αρμοδιότητες που του απονέμουν οι σχετικές εφαρμοστέες διατάξεις των Συνθηκών. [...]

Εφόσον δεν έχουν ληφθεί τα προαναφερόμενα μέτρα και με την επιφύλαξη του άρθρου 5, παράγραφος 2, οι διατάξεις ή αποφάσεις οι οποίες συνιστούν το κεκτημένο του Σένγκεν θεωρούνται πράξεις οι οποίες βασίζονται στο Τίτλο VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.»

12 Η απόφαση 1999/436/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1999, για τον καθορισμό, δυνάμει των οικείων διατάξεων της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της νομικής βάσης για κάθε διάταξη ή απόφαση που συνιστά το κεκτημένο του Σένγκεν (ΕΕ L 176, σ. 17), εκδόθηκε σε εκτέλεση του άρθρου 2, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου του Σένγκεν. Όπως προκύπτει από το άρθρο 2 και από το παράρτημα Α της αποφάσεως 1999/436, το Συμβούλιο χαρακτήρισε το άρθρο 34 ΕΕ και το άρθρο 31 ΕΕ ως νομικές βάσεις των άρθρων 54 έως 58 της συμβάσεως εφαρμογής.

Το πρωτόκολλο (αριθ. 19) σχετικά με το κεκτημένο του Σένγκεν το οποίο έχει ενσωματωθεί στο πλαίσιο της Ένωσης

13 Το πρωτόκολλο (αριθ. 19) σχετικά με το κεκτημένο του Σένγκεν το οποίο έχει ενσωματωθεί στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2008, C 115, σ. 290), όπως έχει προσαρτηθεί στη Συνθήκη ΛΕΕ, παρέσχε τη δυνατότητα σε 25 κράτη μέλη, εντός του θεσμικού και νομικού πλαισίου της Ένωσης, να εφαρμόσουν στενότερη συνεργασία μεταξύ τους, στους τομείς που εμπίπτουν στο κεκτημένο του Σένγκεν. Ειδικότερα, κατά το άρθρο 2 του πρωτοκόλλου αυτού:

«Το κεκτημένο του Σένγκεν εφαρμόζεται στα κράτη μέλη του άρθρου 1, με την επιφύλαξη του άρθρου 3 της Πράξης Προσχώρησης της 16ης Απριλίου 2003 και του άρθρου 4 της Πράξης Προσχώρησης της 25ης Απριλίου 2005. Το Συμβούλιο υποκαθιστά την Εκτελεστική Επιτροπή που θεσπίσθηκε δυνάμει των συμφωνιών του Σένγκεν.»

Το πρωτόκολλο (αριθ. 36) σχετικά με τις μεταβατικές διατάξεις

14 Το άρθρο 9 του πρωτοκόλλου (αριθ. 36) σχετικά με τις μεταβατικές διατάξεις (ΕΕ 2008, C 115, σ. 322), το οποίο έχει προσαρτηθεί στη Συνθήκη ΛΕΕ, έχει ως εξής:

«Τα έννομα αποτελέσματα των πράξεων των θεσμικών οργάνων, των λοιπών οργάνων, και των οργανισμών της Ένωσης που εκδίδονται βάσει της Συνθήκης [ΕΕ] πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας διατηρούνται έως ότου οι πράξεις αυτές καταργηθούν, ακυρωθούν ή τροποποιηθούν κατ' εφαρμογή των Συνθηκών. Το αυτό ισχύει και για τις συμβάσεις που έχουν συναφθεί μεταξύ κρατών μελών βάσει της Συνθήκης [ΕΕ].»

15 Το άρθρο 10, παράγραφοι 1 και 3, του εν λόγω πρωτοκόλλου ορίζει τα εξής:

«1. Ως μεταβατικό μέτρο όσον αφορά τις πράξεις της Ένωσης στον τομέα της αστυνομικής συνεργασίας και της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, οι οποίες εκδόθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, οι αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων είναι οι ακόλουθες κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της εν λόγω Συνθήκης: οι αρμοδιότητες της Επιτροπής δυνάμει του άρθρου 258 [ΣΛΕΕ] δεν ισχύουν και οι αρμοδιότητες του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του τίτλου VI της Συνθήκης [ΕΕ], στην έκδοση που ισχύει πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας παραμένουν αμετάβλητες, συμπεριλαμβανομένων των τομέων στους οποίους έχουν γίνει αποδεκτές δυνάμει του άρθρου 35, παράγραφος 2, της εν λόγω Συνθήκης [ΕΕ].

[…]

3. Εν πάση περιπτώσει, το μεταβατικό μέτρο που προβλέπεται στην παράγραφο 1 παύει να παράγει αποτελέσματα πέντε έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

[…]»

Η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ

16 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ L 190, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ L 81, σ. 24, στο εξής: απόφαση-πλαίσιο 2002/584), ορίζει τα εξής:

«Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι δικαστική απόφαση η οποία εκδίδεται από κράτος μέλος προς τον σκοπό της σύλληψης και της παράδοσης από άλλο κράτος μέλος προσώπου που καταζητείται για την άσκηση ποινικής δίωξης ή για την εκτέλεση ποινής ή μέτρου στερητικών της ελευθερίας.»

17 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584, ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως μπορεί να εκδίδεται, μεταξύ άλλων, όταν έχει ήδη επιβληθεί ποινή ή μέτρο ασφαλείας, για απαγγελθείσες καταδίκες διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων μηνών.

18 Τα άρθρα 3 και 4 της ίδιας αποφάσεως-πλαισίου καθορίζουν για ποιους λόγους είναι δυνατή η άρνηση εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως.

Η απόφαση-πλαίσιο 2005/214/ΔΕΥ

19 Κατά την αιτιολογική σκέψη 2 της αποφάσεως-πλαισίου 2005/214/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Φεβρουαρίου 2005, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης επί χρηματικών ποινών (ΕΕ L 76, σ. 16), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ L 81, σ. 24, στο εξής: απόφαση-πλαίσιο 2005/214), «[η] αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης θα πρέπει να ισχύει και για τις χρηματικές ποινές που επιβάλλονται από δικαστικές ή διοικητικές αρχές προς διευκόλυνση της εκτέλεσης των ποινών αυτών σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο στο οποίο επεβλήθησαν οι ποινές».

Η απόφαση-πλαίσιο 2008/909/ΔΕΥ

20 Το άρθρο 3, με τίτλο «Σκοπός και πεδίο εφαρμογής», της αποφάσεως-πλαισίου 2008/909/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2008, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές αποφάσεις οι οποίες επιβάλλουν ποινές στερητικές της ελευθερίας ή μέτρα στερητικά της ελευθερίας, για το σκοπό της εκτέλεσής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ L 327, σ. 27), ορίζει τα εξής:

«1. Σκοπός της παρούσας απόφασης-πλαίσιο είναι η θέσπιση των κανόνων σύμφωνα με τους οποίους ένα κράτος μέλος, προκειμένου να διευκολύνει την κοινωνική επανένταξη του καταδίκου, αναγνωρίζει καταδικαστική απόφαση και εκτελεί την ποινή.

2. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο εφαρμόζεται εφόσον ο κατάδικος ευρίσκεται στο κράτος έκδοσης ή στο κράτος εκτέλεσης.

[...]»

Η απόφαση-πλαίσιο 2009/948/ΔΕΥ

21 Η αιτιολογική σκέψη 3 της αποφάσεως-πλαισίου 2009/948/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009, για την πρόληψη και τον διακανονισμό συγκρούσεων δικαιοδοσίας σε ποινικές υποθέσεις (ΕΕ L 328, σ. 42), προβλέπει τα εξής:

«Τα μέτρα που προβλέπονται στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο αποσκοπούν στην αποφυγή παράλληλων ποινικών διαδικασιών σε διαφορετικά κράτη μέλη κατά του ιδίου προσώπου και για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν σε τελική κρίση στις διαδικασίες αυτές σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη. Με την απόφαση-πλαίσιο επιδιώκεται λοιπόν να προληφθεί η παραβίαση της αρχής “ne bis in idem”, όπως θεσπίζεται στο άρθρο 54 της [συμβάσεως εφαρμογής] [...].»

22 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της εν λόγω αποφάσεως-πλαισίου, όταν η αρμόδια αρχή κράτους μέλους έχει βάσιμους λόγους να θεωρεί ότι διεξάγονται παράλληλες διαδικασίες σε άλλο κράτος μέλος, απευθύνεται στην αρμόδια αρχή αυτού του άλλου κράτους μέλους για να επιβεβαιώσει την ύπαρξη των εν λόγω παραλλήλων διαδικασιών με σκοπό τη διενέργεια απευθείας διαβουλεύσεων.

Τα εθνικά δίκαια

Το γερμανικό δίκαιο

23 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, του ποινικού κώδικα (Strafgesetzbuch), με τίτλο «Εφαρμογή σε άλλες περιπτώσεις όσον αφορά πράξεις που χαρακτηρίζονται ως έγκλημα και έχουν τελεστεί στην αλλοδαπή»:

«[Οι] γερμανικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται για πράξη που χαρακτηρίζεται ως έγκλημα και τελέστηκε στην αλλοδαπή εναντίον Γερμανού πολίτη, αν η πράξη είναι αξιόποινη στο κράτος στο οποίο τελέστηκε ή αν τελέστηκε σε τόπο στον οποίο δεν ισχύει ποινικός νόμος.»

24 Το άρθρο 263 του ποινικού κώδικα, με τίτλο «Απάτη», έχει ως εξής:

«(1) Όποιος με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος βλάπτει ξένη περιουσία προκαλώντας ή συντηρώντας πλάνη με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την απόκρυψη ή παρασιώπηση αληθινών γεγονότων τιμωρείται με φυλάκιση πέντε ετών ή με χρηματικό πρόστιμο.

[...]

(3) Σε ιδιαιτέρως σοβαρές περιπτώσεις, επιβάλλεται στερητική της ελευθερίας ποινή διάρκειας έξι μηνών έως δέκα ετών.

1. Ως ιδιαιτέρως σοβαρή πρέπει να χαρακτηρίζεται καταρχήν η περίπτωση κατά την οποία ο υπαίτιος ενεργεί κατ' επάγγελμα ή ως μέλος εγκληματικής οργάνωσης [...]».

25 Κατά το άρθρο 1 του νόμου σχετικά με την υποβολή αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ (Gesetz betreffend die Anrufung des Gerichtshofs der Europäischen Gemeinschaften im Wege des Vorabentscheidungsverfahrens auf dem Gebiet der polizeilichen Zusammenarbeit und der justitiellen Zusammenarbeit in Strafsachen nach Art. 35 des EU-Vertrages), της 6ης Αυγούστου 1998 (*BGBl.* 1998 I, σ. 2035), όλα τα γερμανικά δικαστήρια μπορούν να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στον τομέα τον οποίο αφορά το άρθρο 35 ΕΕ, σχετικά με το κύρος και με την ερμηνεία αποφάσεων-πλαισίων, ή με την ερμηνεία συμφωνιών, ή με το κύρος και με την ερμηνεία μέτρων εκτελέσεως των συμφωνιών που εμπίπτουν στον προαναφερθέντα τομέα.

Το ιταλικό δίκαιο

26 Το άρθρο 640, παράγραφος 1, του ποινικού κώδικα, με τίτλο «Απάτη», ορίζει τα εξής:

«Όποιος με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με απατηλές ενέργειες που προκαλούν σε κάποιον πλάνη αποκομίζει ή προσπορίζει σε άλλον παράνομο όφελος σε βάρος τρίτου τιμωρείται με φυλάκιση από έξι μήνες έως τρία έτη και με χρηματικό πρόστιμο από 51 έως 1 032 ευρώ.

[...]»

27 Το άρθρο 444, παράγραφος 1, του κώδικα ποινικής δικονομίας ορίζει τα εξής:

«Ο κατηγορούμενος και ο εισαγγελέας μπορούν να ζητήσουν από το δικαστήριο, όπου αυτό προβλέπεται και στο αναγκαίο μέτρο, να μετατρέψει την ποινή ή να επιβάλει χρηματική ποινή μειωμένη έως και κατά το ένα τρίτο του ποσού ή να επιβάλει, μόνο ή μαζί με χρηματική ποινή, ποινή φυλάκισης εφόσον αυτή, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων συνθηκών και κατόπιν μείωσής της έως και κατά το ένα τρίτο, δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη.»

28 Κατά το άρθρο 656, παράγραφος 5, του κώδικα ποινικής δικονομίας, ο εισαγγελέας αναστέλλει την εκτέλεση της στερητικής της ελευθερίας ποινής αν αυτή είναι κατώτερη των τριών ετών. Αν αυτός που καταδικάστηκε δεν ζητήσει την αντικατάσταση της στερητικής της ελευθερίας ποινής με άλλο μέτρο περιορισμού, ο εισαγγελέας ανακαλεί την αναστολή της εκτελέσεως δυνάμει του άρθρου 656, παράγραφος 8, του ως άνω κώδικα.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

29 Όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και από τη δικογραφία ενώπιον του Δικαστηρίου, η Staatsanwaltschaft Regensburg (εισαγγελία του Regensburg, Γερμανία) έχει ασκήσει ποινική δίωξη κατά του Z. Spasic, σερβικής ιθαγένειας, διότι αυτός, στις 20 Μαρτίου 2009, διέπραξε απάτη ως μέλος εγκληματικής οργανώσεως στο Μιλάνο (Ιταλία). Ειδικότερα, ένας συνεργός του Z. Spasic προσέγγισε το θύμα, που ονομάζεται Wolfgang Soller και έχει τη γερμανική ιθαγένεια, αποσπώντας του πόσο 40 000 ευρώ σε τραπεζογραμμάτια μικρής αξίας έναντι της παραδόσεως του ισόποσου σε τραπεζογραμμάτια αξίας 500 ευρώ, τα οποία, στη συνέχεια, αποδείχθηκαν πλαστά.

30 Ο Z. Spasic, κατά του οποίου η Staatsanwaltschaft Innsbruck (Αυστρία) εξέδωσε ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως στις 27 Αυγούστου 2009 λόγω εγκλημάτων που διέπραξε κατά τον ίδιο τρόπο, συνελήφθη στην Ουγγαρία στις 8 Οκτωβρίου 2009 και, στη συνέχεια, παραδόθηκε από τις ουγγρικές στις αυστριακές αρχές. Ο Z. Spasic καταδικάστηκε στο κράτος μέλος αυτό σε στερητική της ελευθερίας ποινή επτά ετών και έξι μηνών, η δε καταδικαστική απόφαση της 26ης Αυγούστου 2010 κατέστη αμετάκλητη.

31 Στις 25 Φεβρουαρίου 2010 το Amtsgericht Regensburg (πρωτοδικείο Regensburg) εξέδωσε εθνικό ένταλμα συλλήψεως για την απάτη που διαπράχθηκε στο Μιλάνο, βάσει του οποίου η Staatsanwaltschaft Regensburg εξέδωσε στις 5 Μαρτίου 2010 ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως.

32 Το Tribunale ordinario di Milano (πρωτοδικείο Μιλάνου, Ιταλία), με απόφαση της 18ης Ιουνίου 2012, η οποία περιβλήθηκε την ισχύ του δεδικασμένου στις 7 Ιουλίου 2012, καταδίκασε ερήμην τον Z. Spasic, αφενός, σε στερητική της ελευθερίας ποινή ενός έτους και, αφετέρου, στην καταβολή χρηματικού προστίμου 800 ευρώ, για την απάτη που διέπραξε στις 20 Μαρτίου 2009 στο Μιλάνο. Όπως προκύπτει από την απόφαση αυτή του Tribunale ordinario di Milano, ο Z. Spasic, κατά τη διάρκεια της κρατήσεώς του στην Αυστρία, προέβη σε έγγραφη ομολογία βάσει της οποίας το εθνικό δικαστήριο εφάρμοσε το άρθρο 640 του ποινικού κώδικα και το άρθρο 444 του κώδικα ποινικής δικονομίας. Η εισαγγελία του Tribunale ordinario di Milano ανέστειλε την εκτέλεση των ποινών δυνάμει του άρθρου 656, παράγραφος 5, του κώδικα ποινικής δικονομίας.

33 Η εν λόγω εισαγγελία, με απόφαση της 5ης Ιανουαρίου 2013, ανακάλεσε την αναστολή εκτελέσεως των ποινών και διέταξε την εισαγωγή του καταδικασθέντος σε σωφρονιστικό κατάστημα προς έκτιση της προαναφερθείσας στερητικής της ελευθερίας ποινής ενός έτους και προς εκτέλεση της χρηματικής ποινής ύψους 800 ευρώ.

34 Στις 20 Νοεμβρίου 2013 το Amtsgericht Regensburg εξέδωσε κατά του Z. Spasic νέο και εκτενέστερο εθνικό ένταλμα συλλήψεως, του οποίου το σημείο I αφορά την απάτη που διέπραξε ως μέλος εγκληματικής οργανώσεως στο Μιλάνο στις 20 Μαρτίου 2009 σε βάρος του W. Soller, πράξη την οποία αφορούσε το εθνικό ένταλμα συλλήψεως της 25ης Φεβρουαρίου 2010, και το σημείο II άλλες πράξεις.

35 Ο Z. Spasic βρίσκεται υπό προσωρινή κράτηση στη Γερμανία από τις 6 Δεκεμβρίου 2013, ημερομηνία κατά την οποία οι αυστριακές αρχές, σε εκτέλεση του από 5 Μαρτίου 2010 ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, τον παρέδωσαν στις γερμανικές αρχές.

36 Ο Z. Spasic προσέβαλε ενώπιον του Amtsgericht Regensburg την απόφαση με την οποία διατάχθηκε η εξακολούθηση της προσωρινής κρατήσεώς του, υποστηρίζοντας, κατ' ουσίαν, ότι δυνάμει της αρχής ne bis in idem δεν μπορούσε να διωχθεί στη Γερμανία για την πράξη που τέλεσε στο Μιλάνο στις 20 Μαρτίου 2009, δεδομένου ότι σε βάρος του είχε εκδοθεί, για την ίδια πράξη, ήδη αμετάκλητη και εκτελεστή καταδικαστική απόφαση από το Tribunale ordinario di Milano.

37 Με διάταξη της 13ης Ιανουαρίου 2014, το Amtsgericht Regensburg απέρριψε την αίτηση του Z. Spasic και παρέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Landgericht Regensburg (περιφερειακό δικαστήριο Regensburg). Στις 23 Ιανουαρίου 2014 ο Z. Spasic κατέβαλε με τραπεζικό έμβασμα το ποσό των 800 ευρώ που αντιστοιχούσε στο πρόστιμο που του είχε επιβάλει το Tribunale ordinario di Milano και προσκόμισε ενώπιον του Landgericht Regensburg το αποδεικτικό της πληρωμής.

38 Με απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2014, το Landgericht Regensburg επικύρωσε τη διάταξη του Amtsgericht Regensburg, διευκρινίζοντας ότι η εξακολούθηση της προσωρινής κρατήσεως μπορούσε νομίμως να στηριχθεί στην πράξη που περιγράφεται στο σημείο I του από 20 Νοεμβρίου 2013 εντάλματος συλλήψεως, ήτοι στην πράξη που τελέστηκε στο Μιλάνο στις 20 Μαρτίου 2009 και την οποία αφορούσε η απόφαση του Tribunale ordinario di Milano.

39 Ο Z. Spasic προσέβαλε την ως άνω απόφαση του Landgericht Regensburg ενώπιον του Oberlandesgericht Nürnberg (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Νυρεμβέργης). Ο Z. Spasic υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι οι συνεπαγόμενες περιορισμό διατάξεις του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής δεν μπορούν νομίμως να περιορίζουν το περιεχόμενο του άρθρου 50 του Χάρτη και ότι, δεδομένης της καταβολής του χρηματικού προστίμου των 800 ευρώ, έπρεπε να αποφυλακιστεί.

40 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το οποίο επισημαίνει ότι στηρίζεται συναφώς στην πάγια νομολογία του Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο), το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής αποτελεί διάταξη συνεπαγόμενη περιορισμό, κατά την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη. Ως εκ τούτου, η αρχή ne bis in idem, την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 50 του Χάρτη, εφαρμόζεται υπό τους όρους του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής. Εντούτοις, το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι το Δικαστήριο ουδέποτε έχει αποφανθεί επί του συμβατού του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής με το άρθρο 50 του Χάρτη ούτε επί των αποτελεσμάτων που έχει, για πρόσωπο το οποίο έχει καταδικαστεί με την ίδια δικαστική απόφαση σε ποινή φυλακίσεως και στην καταβολή χρηματικού προστίμου, η εκτέλεση της δεύτερης μόνο ποινής.

41 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberlandesgericht Nürnberg ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συνάδει το άρθρο 54 της [συμβάσεως εφαρμογής] με το άρθρο 50 του [Χάρτη], δεδομένου ότι εξαρτά την εφαρμογή του κανόνα ne bis in idem από την προϋπόθεση ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή πρέπει να έχει ήδη εκτιθεί ή να εκτίεται ή να μην μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλομένου μέρους που επέβαλε την καταδίκη;

2) Πληρούται η εν λόγω προϋπόθεση του άρθρου 54 της [συμβάσεως εφαρμογής] ακόμη και όταν έχει εκτελεσθεί μόνον ένα σκέλος (εν προκειμένω, το χρηματικό σκέλος) της ποινής η οποία επιβλήθηκε εντός του οικείου συμβαλλομένου μέρους και αποτελείται από δύο ανεξάρτητα σκέλη (εν προκειμένω: στερητική της ελευθερίας ποινή και χρηματική ποινή);»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

42 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στηρίζεται στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ενώ τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν τη σύμβαση εφαρμογής η οποία εμπίπτει στον τίτλο VI της Συνθήκης ΕΕ, όπως αυτή ίσχυε πριν την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

43 Δεν αμφισβητείται συναφώς ότι το σύστημα του άρθρου 267 ΣΛΕΕ εφαρμόζεται επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου προς έκδοση προδικαστικών αποφάσεων δυνάμει του εφαρμοζόμενου έως την 1η Δεκεμβρίου 2014 άρθρου 35 ΕΕ, υπό την επιφύλαξη των προϋποθέσεων που προβλέπει η δεύτερη αυτή διάταξη (βλ., επ' αυτού, απόφαση Santesteban Goicoechea, C-296/08 PPU, EU:C:2008:457, σκέψη 36).

44 Με δήλωσή της δυνάμει του άρθρου 35, παράγραφος 2, ΕΕ, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αποδέχθηκε την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαίνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 3, στοιχείο β', του άρθρου αυτού, όπως προκύπτει από την ενημέρωση σχετικά με την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ που δημοσιεύτηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 1ης Μαΐου 1999 (ΕΕ L 114, σ. 56).

45 Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι η απόφαση περί παραπομπής δεν μνημονεύει το άρθρο 35 ΕΕ αλλά αναφέρεται στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ δεν μπορεί αφ' εαυτού να έχει ως συνέπεια την αναρμοδιότητα του Δικαστηρίου να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλε το Oberlandesgericht Nürnberg (βλ., επ' αυτού, απόφαση Santesteban Goicoechea, EU:C:2008:457, σκέψη 38).

46 Από τις ανωτέρω εκτιμήσεις έπεται ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει στα υποβληθέντα ερωτήματα.

Επί της επείγουσας διαδικασίας

47 Το Oberlandesgericht Nürnberg ζήτησε να εφαρμοστεί για την εξεταζόμενη αίτηση προδικαστικής αποφάσεως η επείγουσα προδικαστική διαδικασία του άρθρου 23α του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

48 Προς αιτιολόγηση του αιτήματός του, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι η νομιμότητα της εισαγωγής του Z. Spasic σε σωφρονιστικό κατάστημα εξαρτάται από την απάντηση του Δικαστηρίου στα προδικαστικά ερωτήματα.

49 Με απόφαση της 31ης Μαρτίου 2014, το Δικαστήριο, κατόπιν προτάσεως της εισηγήτριας δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, αποφάσισε, βάσει του άρθρου 267, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ και του άρθρου 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, να δεχθεί το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου για εφαρμογή της επείγουσας διαδικασίας επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

50 Επισημαίνεται προκαταρκτικώς ότι το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής εξαρτά την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem από την προϋπόθεση να μην μπορεί πλέον να εκτιθεί η ποινή, πλην όμως η προϋπόθεση αυτή δεν τυγχάνει εφαρμογής στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας ενώπιον του Δικαστηρίου τα οποία επιβεβαιώθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατά το ιταλικό δίκαιο, η στερητική της ελευθερίας ποινή στην οποία καταδικάστηκε ο Z. Spasic στο κράτος μέλος αυτό μπορεί ακόμη να εκτιθεί.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

51 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής, το οποίο εξαρτά την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem από την προϋπόθεση, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή να «έχει ήδη εκτιθεί» ή να «εκτίεται» ή να μην μπορεί πλέον να εκτιθεί (στο εξής: σχετική με την έκτιση προϋπόθεση), είναι συμβατό με το άρθρο 50 του Χάρτη, που κατοχυρώνει την αρχή αυτή.

52 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το γράμμα του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής διαφέρει από το γράμμα του άρθρου 50 του Χάρτη, κατά το μέρος που εξαρτά την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem από τη σχετική με την έκτιση προϋπόθεση.

53 Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι η εφαρμογή της κατοχυρωμένης με το άρθρο 50 του Χάρτη αρχής ne bis in idem επί ποινικών διώξεων, όπως οι επίμαχες στη διαφορά της κύριας δίκης, προϋποθέτει ότι τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί κατά του κατηγορουμένου με απόφαση που έχει καταστεί αμετάκλητη είναι ποινικού χαρακτήρα (απόφαση Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 33), πράγμα το οποίο δεν αμφισβητείται εν προκειμένω.

54 Στην αλληλουχία αυτή, προκειμένου να δοθεί απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπενθυμίζεται καταρχάς ότι οι επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη, και ειδικότερα σχετικά με το άρθρο 50 αυτού, οι οποίες, κατά τα άρθρα 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και 52, παράγραφος 7, του Χάρτη, έχουν εκπονηθεί με σκοπό την παροχή κατευθύνσεων για την ερμηνεία του εν λόγω νομοθετήματος και πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη από τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών, μνημονεύουν ρητώς το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής μεταξύ των διατάξεων τις οποίες αφορά η οριζόντια ρήτρα του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.

55 Επομένως, η συμπληρωματική προϋπόθεση που περιλαμβάνεται στο άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής συνιστά περιορισμό της αρχής ne bis in idem, συμβατό με το άρθρο 50 του Χάρτη, καθόσον ο περιορισμός αυτός καλύπτεται από τις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη, και ειδικότερα σχετικά με το άρθρο 50 αυτού, στις οποίες παραπέμπουν ευθέως οι διατάξεις των άρθρων 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και 52, παράγραφος 7, του Χάρτη. Εν πάση περιπτώσει και ανεξαρτήτως της διατυπώσεως που χρησιμοποιείται στις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη, και ειδικότερα σχετικά με το άρθρο 50 αυτού, η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση, δεδομένου ότι εξαρτά την παροχή της ευρύτερης προστασίας που διασφαλίζει το άρθρο 50 του Χάρτη από μια συμπληρωματική προϋπόθεση, συνιστά περιορισμό, κατά την έννοια του άρθρου 52 του Χάρτη, του δικαιώματος που κατοχυρώνεται με το προαναφερθέν άρθρο 50.

56 Κατά το άρθρο 52, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του Χάρτη, κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται με τον Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων. Κατά τη δεύτερη περίοδο της παραγράφου αυτής, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε σκοπούς γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

57 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι ο περιορισμός της αρχής ne bis in idem πρέπει να θεωρηθεί ως προβλεπόμενος από τον νόμο, κατά την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, δεδομένου ότι απορρέει από το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής.

58 Όσον αφορά το βασικό περιεχόμενο της εν λόγω αρχής, επισημαίνεται ότι, όπως υποστήριξαν η Γαλλική και η Γερμανική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις τους, η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση που προβλέπεται με το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής δεν αναιρεί την αρχή ne bis in idem αυτή καθαυτήν. Πράγματι, με την εν λόγω προϋπόθεση επιχειρείται να αποτραπεί το ενδεχόμενο ένα πρόσωπο που έχει καταδικαστεί αμετάκλητα εντός ενός πρώτου συμβαλλομένου κράτους να μην μπορεί πλέον να διωχθεί για την ίδια πράξη σε ένα δεύτερο συμβαλλόμενο κράτος παραμένοντας τελικώς ατιμώρητο, όταν το πρώτο κράτος δεν έλαβε μέτρα για την εκτέλεση της επιβληθείσας ποινής (βλ., επ' αυτού, απόφαση Kretzinger, C-288/05, EU:C:2007:441, σκέψη 51).

59 Από τα ανωτέρω έπεται ότι πρέπει να γίνει δεκτό ότι διάταξη όπως το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής σέβεται το βασικό περιεχόμενο της αρχής ne bis in idem την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 50 του Χάρτη.

60 Εντούτοις, πρέπει να ελεγχθεί αν ο περιορισμός που συνεπάγεται η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση την οποία προβλέπει το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής έχει ή όχι δυσανάλογο χαρακτήρα, πράγμα το οποίο απαιτεί να εξεταστεί, καταρχάς, αν η προϋπόθεση αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως

ανταποκρινόμενη σε σκοπό γενικού ενδιαφέροντος, κατά την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν η προϋπόθεση αυτή συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας κατά την έννοια της ίδιας διατάξεως.

61 Συναφώς, υπενθυμίζεται ευθύς εξαρχής ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, ΣΕΕ, η Ένωση παρέχει στους πολίτες της χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων σε συνδυασμό με κατάλληλα μέτρα όσον αφορά τους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα καθώς και την πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας.

62 Όπως προκύπτει από το άρθρο 67, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, ο σκοπός της δημιουργίας χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης τον οποίο επιδιώκει η Ένωση συνεπάγεται την αναγκαιότητα να καταβάλει η Ένωση προσπάθεια προς εδραίωση υψηλού επιπέδου ασφάλειας με τη θέσπιση μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας, μέτρων συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών και δικαστικών αρχών και των λοιπών αρμοδίων αρχών καθώς και με την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις και, εάν χρειάζεται, την προσέγγιση των ποινικών νομοθεσιών.

63 Η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση την οποία προβλέπει το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής εντάσσεται στην ως άνω αλληλουχία, δεδομένου ότι, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 58 της παρούσας αποφάσεως, αποσκοπεί στην αποτροπή, εντός του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, του ενδεχομένου ατιμωρησίας προσώπων τα οποία έχουν καταδικαστεί εντός κράτους μέλους της Ένωσης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου.

64 Επομένως, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση την οποία προβλέπει το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής είναι ικανή να επιτύχει τον επιδιωκόμενο σκοπό. Πράγματι, στο μέτρο κατά το οποίο οι αρχές ενός συμβαλλομένου κράτους μπορούν, σε περίπτωση μη εκτελέσεως της επιβληθείσας ποινής, να ασκήσουν δίωξη, για την ίδια πράξη, κατά προσώπου που έχει καταδικαστεί αμετάκλητα σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, αποτρέπεται ο κίνδυνος να παραμείνει ατιμώρητο, λόγω αναχωρήσεώς του από το έδαφος του κράτους στο οποίο καταδικάστηκε, το πρόσωπο αυτό.

65 Όσον αφορά το ζήτημα κατά πόσον η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση είναι αναγκαία για την ικανοποίηση του σκοπού γενικού ενδιαφέροντος ο οποίος συνίσταται στην αποτροπή, εντός του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, του ενδεχομένου ατιμωρησίας προσώπων που έχουν καταδικαστεί εντός κράτους μέλους της Ένωσης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου, επισημαίνεται ότι, όπως παρατήρησε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ασφαλώς και υπάρχουν σε επίπεδο Ένωσης πολυάριθμα νομοθετήματα με σκοπό τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα των ποινικών υποθέσεων.

66 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να γίνει μνεία της αποφάσεως-πλαισίου 2009/948, το άρθρο 5 της οποίας επιβάλλει στις αρχές των διαφόρων κρατών μελών, όταν μεταξύ τους έχει ανακύψει ζήτημα καθορισμού δικαιοδοσίας για την κίνηση ποινικών διαδικασιών σχετικά με την ίδια πράξη, την υποχρέωση να προβαίνουν σε απευθείας διαβουλεύσεις προκειμένου να συναινούν σε οποιαδήποτε αποτελεσματική λύση με σκοπό την αποτροπή των αρνητικών συνεπειών που θα μπορούσε να έχει η ύπαρξη παράλληλων διαδικασιών.

67 Οι ως άνω απευθείας διαβουλεύσεις μπορούν, αναλόγως της περιπτώσεως, αφενός, να έχουν ως αποτέλεσμα την έκδοση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως βάσει των διατάξεων της αποφάσεως-πλαισίου 2002/584 από τις αρχές του κράτους μέλους εντός του οποίου βρίσκεται το ποινικό δικαστήριο που εξέδωσε την αμετάκλητη δικαστική απόφαση, με σκοπό την εκτέλεση των ποινών που έχουν επιβληθεί. Αφετέρου, οι διαβουλεύσεις αυτές μπορούν, βάσει των διατάξεων των

αποφάσεων-πλαισίων 2005/214 και 2008/909, να έχουν ως αποτέλεσμα οι ποινές που επιβλήθηκαν από ποινικό δικαστήριο ορισμένου κράτους να εκτελεστούν εντός άλλου κράτους μέλους (βλ., σχετικά με την ερμηνεία της αποφάσεως-πλαισίου 2005/214, απόφαση Baláž, C-60/12, EU:C:2013:733).

68 Πάντως, οι εν λόγω μηχανισμοί αμοιβαίας συνδρομής δεν προβλέπουν κάποια προϋπόθεση σχετικά με την έκτιση αντίστοιχη προς την προϋπόθεση του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να διασφαλίσουν την πλήρη επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

69 Πράγματι, μολονότι οι ως άνω μηχανισμοί μπορούν ομολογουμένως να διευκολύνουν την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων στο εσωτερικό της Ένωσης, γεγονός πάντως είναι ότι η εφαρμογή τους υπόκειται σε διάφορες προϋποθέσεις και εξαρτάται, σε τελική ανάλυση, από την απόφαση του κράτους μέλους εντός του οποίου βρίσκεται το ποινικό δικαστήριο που εξέδωσε την αμετάκλητη δικαστική απόφαση, λαμβανομένου υπόψη ότι το κράτος μέλος αυτό δεν υπέχει υποχρέωση από το δίκαιο της Ένωσης να διασφαλίσει την πραγματική εκτέλεση των ποινών που έχουν επιβληθεί με την προαναφερθείσα δικαστική απόφαση. Οι δυνατότητες που παρέχουν στο κράτος μέλος αυτό οι προμνησθείσες αποφάσεις-πλαίσια δεν μπορούν να διασφαλίσουν την αποτροπή, εντός του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, του ενδεχομένου ατιμωρησίας προσώπων που έχουν καταδικαστεί εντός της Ένωσης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου, στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος εκδόσεως της καταδικαστικής αποφάσεως δεν έχει λάβει μέτρα για την εκτέλεση της επιβληθείσας ποινής.

70 Επιπλέον, μολονότι η απόφαση-πλαίσιο 2008/909 δεν αποκλείει τη δυνατότητα να εκτιθεί η στερητική της ελευθερίας ποινή σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο βρίσκεται το ποινικό δικαστήριο που εξέδωσε τη σχετική καταδικαστική απόφαση, εντούτοις επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά το άρθρο 4 της ως άνω αποφάσεως-πλαισίου, η χρήση της δυνατότητας αυτής εξαρτάται τόσο από την προηγούμενη συγκατάθεση αυτού που καταδικάστηκε όσο και από την προϋπόθεση να αποκτήσει το κράτος μέλος στο οποίο εκδόθηκε η καταδικαστική απόφαση τη βεβαιότητα ότι η εκτέλεση της αποφάσεως αυτής εντός τους κράτους της εκτελέσεως θα συμβάλει στην επίτευξη του σκοπού που συνίσταται στη διευκόλυνση της κοινωνικής επανεντάξεως αυτού που καταδικάστηκε. Επομένως, το σύστημα που έχει καθιερώσει η προαναφερθείσα απόφαση-πλαίσιο δεν έχει ως κύριο σκοπό του την αποτροπή του ενδεχομένου ατιμωρησίας προσώπων που έχουν καταδικαστεί εντός της Ένωσης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου και δεν είναι ικανό να διασφαλίσει την πλήρη επίτευξη του σκοπού αυτού.

71 Εξάλλου, υπογραμμίζεται ότι η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση που προβλέπει η σύμβαση εφαρμογής έχει την έννοια ότι, εφόσον οι ιδιαίτερες συνθήκες της συγκεκριμένης περιπτώσεως και οι ενέργειες του κράτους της πρώτης καταδικαστικής αποφάσεως κατέστησαν δυνατή την έκτιση ή τη συνέχιση της εκτίσεως της επιβληθείσας ποινής, εν ανάγκη με εφαρμογή των μηχανισμών που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης για τη διευκόλυνση της εκτελέσεως των ποινών, το πρόσωπο έναντι του οποίου εκδόθηκε αμετάκλητη δικαστική απόφαση εντός ορισμένου κράτους μέλους δεν μπορεί πλέον να διωχθεί για την ίδια πράξη σε άλλο κράτος μέλος. Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο που έχει διαμορφώσει το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής, τέτοια δίωξη επιτρέπεται μόνον όταν το σύστημα που προβλέπει σήμερα το δίκαιο της Ένωσης δεν αποδεικνύεται επαρκές, ανεξαρτήτως λόγων, για τον αποκλεισμό του ενδεχομένου ατιμωρησίας προσώπων που έχουν καταδικαστεί εντός της Ένωσης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου.

72 Επομένως, η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση την οποία προβλέπει το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής δεν βαίνει πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την αποτροπή, σε διασυνοριακό επίπεδο, του ενδεχομένου ατιμωρησίας προσώπων τα οποία έχουν καταδικαστεί εντός κράτους μέλους της Ένωσης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου.

73 Εντούτοις, στο πλαίσιο της in concreto εφαρμογής της σχετικής με την έκτιση προϋποθέσεως του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής, δεν μπορεί να αποκλειστεί η δυνατότητα των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και των νομοθετημάτων του

παραγώγου δικαίου της Ένωσης στον τομέα των ποινικών υποθέσεων τα οποία έχει μνημονεύσει η Επιτροπή, να έλθουν σε επικοινωνία μεταξύ τους και να προβούν σε διαβουλεύσεις προκειμένου να διακριβώσουν αν υπάρχει πραγματική πρόθεση του κράτους μέλους της πρώτης καταδικαστικής αποφάσεως να εξασφαλίσει την εκτέλεση των ποινών που έχουν επιβληθεί.

74 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής, το οποίο εξαρτά την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem από την προϋπόθεση, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή να «έχει ήδη εκτιθεί» ή να «εκτίεται», είναι συμβατό με το άρθρο 50 του Χάρτη, που κατοχυρώνει την αρχή αυτή.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

75 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής έχει την έννοια ότι απλώς και μόνο η καταβολή του χρηματικού προστίμου που έχει επιβληθεί σε πρόσωπο το οποίο καταδικάστηκε, με την ίδια απόφαση δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, επίσης σε στερητική της ελευθερίας ποινή η οποία δεν έχει εκτελεστεί δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η ποινή έχει ήδη εκτιθεί ή εκτίεται κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

76 Προς απάντηση του ερωτήματος αυτού, υπενθυμίζεται καταρχάς ότι το ουσιαστικό και δικονομικό ποινικό δίκαιο των κρατών μελών δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο εναρμονίσεως στο επίπεδο της Ένωσης.

77 Η αρχή ne bis in idem, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής, αποσκοπεί όχι μόνο στην αποτροπή, εντός του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, του ενδεχομένου ατιμωρησίας προσώπων που έχουν καταδικαστεί εντός της Ένωσης με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου, αλλά επίσης στην εδραίωση ασφάλειας δικαίου μέσω της συμμορφώσεως προς αποφάσεις κρατικών οργάνων που έχουν καταστεί απρόσβλητες, λαμβανομένης υπόψη της απουσίας εναρμονίσεως ή προσεγγίσεως των ποινικών νομοθεσιών των κρατών μελών.

78 Στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, όπως επιβεβαίωσε η Ιταλική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο Z. Spasic καταδικάστηκε σε δύο κύριες ποινές, και ειδικότερα σε μια ποινή στερητική της ελευθερίας, αφενός, και στην καταβολή χρηματικού προστίμου, αφετέρου.

79 Παρά την απουσία εναρμονίσεως των ποινικών νομοθεσιών των κρατών μελών, η ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης επιτάσσει, κατά πάγια νομολογία, να ερμηνεύεται μια διάταξη, η οποία δεν περιέχει παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών, κατά τρόπο αυτοτελή και ενιαίο, η ερμηνεία δε αυτή πρέπει να αναζητείται με γνώμονα τόσο το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή όσο και τον σκοπό που επιδιώκει η οικεία ρύθμιση (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις van Esbroeck, C-436/04, EU:C:2006:165, σκέψη 35, Mantello, C-261/09, EU:C:2010:683, σκέψη 38, και Baláž, C-60/12, EU:C:2013:733, σκέψη 26).

80 Μολονότι το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής ορίζει, κάνοντας χρήση του ενικού αριθμού, ότι η ποινή πρέπει να «έχει ήδη εκτιθεί», η προϋπόθεση αυτή καλύπτει προφανώς και περιπτώσεις στις οποίες έχουν επιβληθεί δύο κύριες ποινές, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ήτοι, αφενός, μια ποινή στερητική της ελευθερίας και, αφετέρου, χρηματικό πρόστιμο.

81 Πράγματι, τυχόν διαφορετική ερμηνεία θα καθιστούσε άνευ αντικειμένου την αρχή ne bis in idem στην οποία αναφέρεται το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής και θα διακύβευε την αποτελεσματική εφαρμογή του εν λόγω άρθρου.

82 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, όταν η μία από τις δύο ποινές δεν έχει «εκτιθεί» κατά την έννοια του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι πληρούται η σχετική με την έκτιση προϋπόθεση.

83 Αναφορικά με το ζήτημα αν η περίπτωση της υποθέσεως της κύριας δίκης πληροί την προϋπόθεση, που επίσης προβλέπει το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής, κατά την οποία για την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem η ποινή πρέπει να «εκτίεται», δεν αμφισβητείται ότι ο Z. Spasic δεν έχει αρχίσει να εκτίει τη στερητική της ελευθερίας ποινή του στην Ιταλία (βλ., επ' αυτού, απόφαση Kretzinger, EU:C:2007:441, σκέψη 63).

84 Όσον αφορά τις δύο επιβληθείσες κύριες ποινές, δεν μπορεί κατά μείζονα λόγο να γίνει δεκτό ότι, λόγω της καταβολής του χρηματικού προστίμου, η ποινή «εκτίεται», κατά την έννοια του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής.

85 Κατόπιν των ανωτέρω, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής έχει την έννοια ότι απλώς και μόνο η καταβολή του χρηματικού προστίμου που έχει επιβληθεί σε πρόσωπο το οποίο καταδικάστηκε, με την ίδια απόφαση δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, επίσης σε στερητική της ελευθερίας ποινή η οποία δεν έχει εκτελεστεί δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η ποινή έχει ήδη εκτιθεί ή εκτίεται κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

86 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, που υπογράφηκε στο Σένγκεν στις 19 Ιουνίου 1990 και τέθηκε σε ισχύ στις 26 Μαρτίου 1995, το οποίο εξαρτά την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem από την προϋπόθεση, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή να «έχει ήδη εκτιθεί» ή να «εκτίεται», είναι συμβατό με το άρθρο 50 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που κατοχυρώνει την αρχή αυτή.**

2) **Το άρθρο 54 της εν λόγω συμβάσεως έχει την έννοια ότι απλώς και μόνο η καταβολή του χρηματικού προστίμου που έχει επιβληθεί σε πρόσωπο το οποίο καταδικάστηκε, με την ίδια απόφαση δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, επίσης σε στερητική της ελευθερίας ποινή η οποία δεν έχει εκτελεστεί δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η ποινή έχει ήδη εκτιθεί ή εκτίεται κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.**

(υπογραφές)